חג הפסח

א. דער יום־טוב פסח ווערט אָנגע־רופן מיט דריי נעמען (תוארים): א) אין תורה שבכתב [1] ווערט ער אָנגערופן „חג המצות"; ב) אין נוסח התפלה האָט מען קובע געווען צוצוגעבן „(חג המצות הזה..) זמן חרותנו"; ג) אין לשון רז"ל (און אָזוי אויך אין לשון בני אדם) ווערן (אויך) אָלע זיבן (אכט) טעג [2] אָנגערופן מיטן נאָמען „חג פסח".

וי"ל אָז דער יום־טוב האָט א נקודה כללית און תוכן עיקרי — און די נקודה אָנטהאָלט דריי ענינים, וועלכע ווערן אויסגעדריקט אין די דריי דערמאָנטע נעמען:

און וויבאָלד אָז סדר אין תורה איז אויך תורה — א הוראה [3], קומט אויס, אָז די דריי נעמען (און זייערע ענינים והוראות) קומען לויטן סדר פון זייער חשיבות:

צום ערשטן קומט דער ענין פון „חג המצות" וואָס איז דער נאָמען פון תורה שבכתב; דערנאָך קומט דער ענין פון „זמן חרותנו" וואָס איז מטבע שטבעו חכמים — אנשי כנסת הגדולה"[3] — צו זאָגן עס בתפלה; און דערנאָך — „חג הפסח", וואָס איז אָן אָנגענומענער נאָמען אין לשון רז"ל (און לשון בני אדם [4]).

ב. דער זמן פון יציאת מצרים איז — כמבואר בנבואת יחזקאל [5] — לידת עם ישראל. דער טעם וואָס מ'איז עס מתאר מיטן לשון „לידה", איז ניט נאָר ווייל דעמאָלט איז געווען די צייט ווען אידן זיינען געווואָרן א פאָלק — וואָס דאָס פאָסט צו זאָגן, להבדיל, אויך בנוגע אָנדערע פעלקער — נאָר ווייל ווערנדיק א פאָלק זיינען אידן"[5] דורכדעם פאַרוואָנדלט געווארן אין א „מציאות חדשה" [6]:

דער תכלית און כוונה (און שלימות [7]) פון יציאת מצרים איז מתן תורה, כמש"נ [8] „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"

[וואָס דאָס איז איינער פון די ביאורים פאַרוואָס חג השבועות — „זמן מתן תורתנו" [9] — ווערט באָשטימט דורך (ציילן שבע שבתות פון מחרת ה)פסח, להורות אָז שבועות (מתן תורה) איז א

---

1) משפטים כג, טו. תשא לד, יח. אמור כג, ו. ראה טז, טז.

2) ולא רק יום י"ד וט"ו ניסן שנק' „פסח" גם בתושב"כ (ראה השקו"ט כו' — בס' המועדים בהלכה (לרש"י זוין) ע' רטו ואילך. וראה הערה במכתב כללי לחגה"פ תשל"ו בתחילתו (נדפס — בהגש"פ (קה"ת, תשמ"ו-ז) ע' תרסח)).

3) דתורה מלשון הוראה (זח"ג נג, ב. ועוד).

3*) ברכות לג, א.

4) ראה קדושת לוי פ' בא בנוגע להשמות חהמ"צ וחה"ס.

5) קאפיטל טז ובמפרשים שם.

5*) שהיו כבר במציאות של „גוי גדול עצום ורב" (תבוא כו, ה).

6) וכן — ביצי"מ היתה התחלת הגירות דבנ"י ובמ"ת גמר הגירות (יבמות מו, א ואילך. כריתות ט, א), אשר „גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" (יבמות כב, א. וש"נ).

7) שאז בטל המיצר (ההגבלה) שתחתונים לא יעלו למעלה (תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג).

8) שמות ג, יב.

9) שזהו תוכן העיקרי דחגה"ש — ראה לקו"ש ח"ח ע' 21, עי"ש.

המשך[10] פון יציאת מצרים, לידת עם ישראל].

ד. ה. לידת עם ישראל איז פאַרבונדן מיט דעם וואָס זיי וועלן אָ תורה־פאַלק[11] — דער גאַנצער מהות פון אידן (אויך אַלס אָ יחיד[12]) איז תורה.

[און די מציאות חדשה איז ניט נאָר דערפאַר וואָס אין גלות מצרים זיינען אידן געווען אין אָ שפל המצב ביותר און זיינען במילא מצד עצמם ניט געווען קיין כלים אויפצונעמען תורה — ואדרבה: זייענדיק אין מ״ט שערי טומאה[13] איז זייער מצב געווען בניגוד צו תורה (וקדושה);

נאָר בעיקר מצד דעם וואָס תורה איז אצלו אמון גו׳ שעשועים[14], חמדה גנוזה שגנוזה לך[15] — זי איז אינגאַנצן העכער פון נבראים, און דעריבער איז עס ביי אידן (ווי זיי זיינען למטה, און דערצו נאָך — אין מצרים) געווען אָ דבר חדש לגמרי, עס איז ניט אין זייער גדר].

דערמיט ווערן מוסבר די דריי נעמען — „חג המצות״, „זמן חרותנו״ און „חג הפסח״ — זיי דריקן אויס די דריי תנועות (און אין דעם סדר דוקא) וואָס פאַדערן זיך כדי אויפצוטאָן אָ מציאות חדשה.

ג. וועט מען דאָס פאַרשטיין דורך דער דוגמא פון דעם סדר ווי אָ רב לערנט מיט אָ תלמיד אָ דבר שכל צו וועלכן דער תלמיד אליין, מיט זיין אייגענעם שכל, קען ניט צוקומען, עס איז ביי אים אָ דבר חדש[16] (ניט ווייל ער האָט עס ביז אַהער ניט געהערט, נאָר ווייל עס איז העכער פון גדר השכל של התלמיד):

די ערשטע זאַך מאָנט זיך ביים תלמיד אָ תנועה פון ביטול, כמאמר חז״ל[17] אָז ביי אָ „ת״ח שיושב לפני רבו״ דאַרף זיין „שפתותיו נוטפות מר״ („מרירות מחמת אימה״[18]),

[וואָרום מיט זיינע כוחות און שכל קען ער ניט אויפנעמען דעם שכל חדש ווייל ער איז העכער פון זיין מציאות; דוקא ביטול — ניט־מציאות — איז אָ „כלי״ אויף דעם[19]; וע״ד לשון חז״ל[20]: כלי ריקן מחזיק].

דערנאָך אַבער מוז זיך דער תלמיד משתדל זיין צו באַנעמען די סברא, וואָס אויף דעם מוז ער נוצן זיין שכל (— זיין „מציאות״)

[צוזאַמען דערמיט וואָס דוקא „כלי ריקן מחזיק״ — מוז עס אַבער זיין אָ „כלי״, און אָ כלי שלם (ניטאָ קיין נקב המבטל ענינה[21]): און דעריבער איז ניט

10) להעיר משהש״ר (פ״ז, ב (ב)), דשבועות נק׳ „עצרת של פסח״.

11) כמאמר הרס״ג: אומתנו איננה אומה כי אם בתורותי׳ (ס׳ האמונות והדעות מ״ג פ״ז).

12) להעיר ממרז״ל (סנהדרין יט, ב. פרש״י במדבר ג, א) דכל המלמד (את) בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. וראה לקו״ש חט״ו ע׳ 180. ובארוכה — לקו״ש חכ״ג ע׳ 11 ואילך.

13) ז״ח ר״פ יתרו.

14) משלי ח, ל. וראה אגה״ק ד״ה דוד זמירות. לקו״ת במדבר ד״ה ואהי׳ אצלו אמון. סהמ״צ להצ״צ מצות משא הארון בכתף. המשך תער״ב פ׳ קפג. ובכ״מ.

15) שבת פח, ב.

16) ראה סה״מ עת״ר ע׳ ג׳. המשך תער״ב פרק קפח. ועוד.

17) שבת ל, ב. פסחים קיז, א. וראה אוה״ת מסעי ע׳ א׳תב. ועוד.

18) פרש״י שבת שם ד״ה נוטפות.

19) ראה המשך תער״ב פקל״ט ופקצ״ט (ושם, שע״י הביטול מקבל עצם השכל, ע״ש).

20) ברכות מ, א. וראה ד״ה היושבת בגנים ה׳שי״ת פ״ו (ושנ״נ).

21) כלים פ״ג.

געגוג די תנועה פון ביטול, נאר עס דארף זיין די צוגעטראגנקייט צו קבלת שכל, א כלי המקבל ומחזיק].

דער תכלית פון דעם לימוד איז, אז סו"ס זאל דער תלמיד זיין „קאי (איניש) אדעתי' דרבי'" [22]; און דעריבער, כאטש אז אין זיין איצטיקן מצב איז ער נאך ניט בגדר צו פארשטיין „דעתי' דרבי'" [23]

— וואס דעריבער מוז דער רב משפיע זיין דעם תלמיד א שכל מצומצם וואס איז בערך צום שכל התלמיד (און דער עומק השכל, ווי ער איז ביים רב, איז בהעלם אינעם שכל מצומצם) [24] —

דארף אבער ביים תלמיד זיין די תנועה צו ארויסגיין פון דער מדידה והגבלה פון זיין שכל, און אויפהויבן זיין שכל צום שכל הרב; און דוקא דורכ־דעם קען ער סו"ס צוקומען צו זיין „קאי אדעתי' דרבי'" (וואס איז אינגאנצן א העכערער סוג שכל).

ד. אויף דעם סדר הנ"ל [אז פריער קומט דער „שפתותיו נוטפות מר" (ביטול) און דערנאך די תנועה צו זיין א כלי (מציאות)] קען מען לכאורה פרעגן:

די גמרא [25] זאגט אז „רבה [26] מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא" — וואס פון דעם זעט מען, אז פריער דארף אויפגעטאן ווערן דער „נפתח לבם" [27] (זיין א כלי הראוי אויף צו קענען פארשטיין די „שמעתא") און ערשט דערנאך „יתיב באימתא" (יראה וביטול)?

איז דער ביאור אין דעם: דער ענין פון „מילתא דבדיחותא" וואס דארף זיין „מקמי דפתח להו לרבנן" איז נאר א הכנה כללית צום כללות הלימוד: דאס איז אבער ניט א טייל פון דעם לימוד, פון דעם סדר ההשפעה גופא.

אין אנדערע ווערטער: דאס וואס די „מילתא דבדיחותא" דארף אויפטאן אינעם תלמיד איז ניט צו מאכן אים ראוי צו אויפנעמען דעם שכל, נאר צו פועל זיין אז ער זאל בכלל וועלן זיין א מקבל, אז זיין שכל בכלל זאל שטיין אין א תנועה פון „קבלה" [28];

אבער דער יחס ושייכות (הערך) צווישן דעם רב און תלמיד, וואס איז פארבונדן מיט דער השפעת השכל צום תלמיד, שאפט זיך ערשט ווען „יתיב באימתא" [29] (ופתח בשמעתא)".

ה. לויט דעם ביאור וועט אויך זיין פארשטאנדיק דער סדר אין דעם מאמר חז"ל [30] „לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" — וואס פון דעם סדר הלשון [31] איז משמע, אז לעולם דארף פריער זיין „שמאל דוחה" און דערנאך „ימין מקרבת"

[און די הדגשה אין דעם מאמר איז נאר אז דער „דוחה" דארף געטאן ווערן

---

22) ע"ז ה, ב.
23) רק לאחרי „ארבעין שנין" — ע"ז שם.
24) ראה באורוכה ד"ה וידעת תרנ"ז. ובכ"מ.
25) שבת ופסחים שם.
26) בתניא פ"ז — „רבא". והוא ע"פ גירסת הילפ"ש מ"ב רמז רכו. ר"ח פסחים שם (וראה דק"ס שבת ופסחים שם). נת' בשיחת יוד שבט תשכ"ד.
27) פרש"י שבת שם ד"ה ובדחי.
28) עי"ג כ"ד לכה דודי תרפ"ט פ"ב (סה"מ קונטרסים ח"א כ, ב).
29) להעיר ג"כ מהמשך תער"ב ח"ב ע' תתפו, דגם התשוקה לשמוע את שכל הרב מבלבלת מקבלת השכל (כי צ"ל כלי ריקן לגמרי, ביטול מכל וכל).
30) סוטה מז, א. סנהדרין קו, ב. הובא להלכה — הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סי"ז.
31) וכ"ה סדרם בכתוב — שה"ש ב, ו. יל"ש עה"פ.

מיטן „שמאל" — יד כהה, און „מקרבת" מיטן „ימין" [32] —

קען מען דערויף אויך פרעגן, כדלעיל: ווי שטימט דער סדר מיטן מאמר הנ"ל, אז „מקמי דפתח להו כו' אמר מילתא דבדיחותא (אַ תנועה פון „מקרבת") .. לסוף יתיב באימתא (אַ תנועה הפכית) כו'" ?

אויך: עס איז אַ כלל [33] אז ימין קודמת לשמאל און דאָ איז שמאל פריער פאַרן ימין ?

די קשיא איז נאָך שטאַרקער [34]: נאָכן מאמר „לעולם תהא כו'" ווערט געבראַכט „יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" — און דער סדר ביי אַ „תינוק" איז, אז מ'דאַרף אים מזרז זיין צום לערנען „בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו .. קרא ואתן לך אגוזים וכו'" (ווי דער רמב"ם איז מאריך אין דעם בפירוש המשניות [35]),

וואָס פון דעם איז פאַרשטאַנדיק אַז ביי אַ תינוק דאַרף קומען דער „ימין מקרבת" פאַרן „שמאל דוחה" [און ווי מ'זעט עס במוחש — אַז אויב מ'זאָל צוגיין צום תינוק פריער מיטן „שמאל דוחה" קען עס אים אינגאַנצן אַוועקשטופען פון לערנען].

וע"פ הנ"ל (סעיף ד') איז עס מובן [36]: אין דעם מאמר „לעולם תהא כו'" רעדט זיך נאָר ווען דעם ווי עס דאַרף זיין דער סדר איינעם אויפטאָן בפועל אויפן זולת [און אין דעם איז דער סדר, אַז פריער קומט „שמאל דוחה" און דערנאָך „ימין מקרבת" [37] (כנ"ל סעיף ג־ד)];

עס רעדט זיך אָבער דאָ ניט ווען די פעולות (פון „ימין מקרבת") וואָס קומען אַלס הכנה מוכרחת און הקדמה קודם פון דער השפעה [38] — אַזוי ווי אמירת מילתא דבדיחותא פאַר תלמידים, אַדער צוציען דעם תלמיד קטן מיט „דברים שהם אהובים אצלו".

ו. כשם ווי עס פאַדערן זיך די דריי תנועות ביים לערנען אַ שכל חדש (כנ"ל

---

32) ראה עיון יעקב לע"י סוטה שם.

33) שו"ע אדה"ז או"ח סי' ב' סעיף ד'.

34) כי במאמר הנ"ל אפשר לתרץ, דזה שהקדים „שמאל דוחה" ל„ימין מקרבת" הוא (לא מפני שכן צ"ל הסדר בכלל, כ"א) מפני שקאי שם באלישע וגחזי, לאחרי שגחזי כבר הי' תלמיד אלישע (ועד כ"כ ששלח אותו עם משענתו להחיות בן השונמית (מ"ב ד, כט ואילך)) — וא"כ כבר הי' ה„ימין מקרבת" לפנ"ז *,

[ועפ"ז י"ל דב' הדגשות ישנן במאמר הנ"ל: א) שדחי' צ"ל רק בשמאל וקירוב בימין, כנ"ל בפנים. ב) גם אם כבר קיים „ימין מקרבת" ולא הועיל ככל הדרוש ולכן צ"ל הנהגה ד„שמאל דוחה" — הנה לאחרי ה„שמאל דוחה" צ"ל עוה"פ „ימין מקרבת".

אבל [נוסף ע"ז, שמסתימת הלשון „לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" משמע, ש„לעולם" כן צ"ל סדרם (ובפרט, שבזהר (ח"ג קעז, ב) הובא מאמר זה סתם („שמאל תהא דוחה וימין מקרבת" — לא בשייכות לסיפור דאלישע)) — הרי] ב„יצר תינוק כו'" עכצ"ל כבפנים.

---

*) ועד"ז בסיפור דר' יהושע בן פרחי' עם כו' (שנשמט ע"י הצענזור בש"ס שם), עי"ש הסיפור עם האכסניא.

35) סנהדרין פ' חלק ד"ה והכת החמשית.

36) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 359.

37) ועד"ז במאמר „יצר תינוק ואשה כו'". ועיין רמב"ם הל' תשובה (פ"י ה"א. ועי"ש ה"ה), שהעובד כדי לקבל שכר כו' נק' „עובד מיראה", ו„על דרך זה" עובדים „עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה („שמאל") עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה („ימין")".

38) להעיר ד„ברייתו של עולם" היא בסדר ד„בראשא חשוכא והדר נהוראי", בתחילה „צמצום" („שמאל") ואח"כ „אור" („ימין") — שבת עז, ב. סידור רעט, סע"ב. ובכ"מ — אבל זהו בנוגע לסדר הבריאה בפועל, אבל סיבת הבריאה היא מפני „כי חפץ חסד הוא" (ימין מקרבת). וראה ס' הערכים־חב"ד כרך ב' ע' אור־ביחס לחושך סעיף ב־ה, וש"נ.

סעיף ג') — אזוי איז עס אויך, ובמכ"ש וק"ו, וועט עס רעדט זיך וועגן ענדערן די גאנצע מציאות פון א מענטשן ביז צו מאכן פון אים א „מציאות חדשה".

און אזוי איז עס אויך בעניננו בנוגע צו אידן, אז זייער „לידה" אלס עם ישראל — וואס דער גמר ושלימות פון דעם איז ווען „תעבדון את האלקים על ההר הזה" (כנ"ל סעיף ב') — איז פאר־בונדן מיט די דריי ענינים:

א) אז אידן זאלן קענען נעמען תורה דארף ביי זיי זיין „תעבדון" — אן עבודה ויגיעה אויף צו מבטל זיין זייער פריער־דיקן „ציור" (וואס איז מנגד צו תורה); און „תעבדון" — ווי עבודת עבד, וואס טוט זיין ארבעט מיט ביטול וקבלת עול[39],

ווייל בכדי צו נעמען תורת ה' דארף זיין „נעשה ונשמע"[40], הקדמת[41] נעשה לנשמע.

ב) לאידך גיסא, איז דער „תעבדון" ניט אין אן אופן וואס ברעכט די מציאות פון א אידן, נאר אדרבה: דאס גופא איז דער עצם פון זיין מציאות*[41], וע"ד דגים וואס רשב"ג זאגט אז זיי זיינען ניט חוצץ[42]; וואס אידן און תורה — זיינען

39) להעיר דבמ"ת „וינועו" — „באימה וביראה וברתת ובזיע" (יתרו כ, טו. ברכות כב, א ובפרש"י שם).

40) משפטים כד, ז (ושם, ג (ויתרו יט, כ): נעשה).

41) שבת פח, סע"א ואילך.

*41) וראה לקו"ש ח"ה ע' 246 (ועוד) שמכיון שקב"ע היא מציאות האמיתית של ישראל לכן יש לו חיות ותענוג בעבודה זו.

42) משנה מקואות פ"ו, מ"ז. אלא שאין הלכה כמותו — נת' בד"ה וראיתי אני, תרס"ב. — אבל הרי פסקינן כוותי' בהא דזבחים (כב, א). וכבר שקו"ט בזה בתוי"ט מקואות שם. והאריך בזה בס' גולות עליות שם. חיבור לטהרה הל' מקואות כלל ב' בסופו (לפענ"ד בשנויא דחיקא). ועוד, ואכ"מ.

43) ברכות סא, ב.

44) אבות פ"ו מ"ב.

45) קידושין בסופה.

46) סוטה יא, ריש ע"ב. שמו"ר פ"א, יא.

47) ולגירסת רש"י סוטה שם — נק' „עבודה קשה".

48) כמשנ"ת בכ"מ ע"פ דרז"ל (הובא לעיל

ווי דגים וים[43].

און ווי חז"ל[44] זאגן „אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" [דלכאורה: תורה איז דאך אן ענין פון „תעבדון", פון עבדות?] — ווייל די אמת'ע טבע הבריאה פון א אידן איז צו טאן תומ"צ, וכמאמר המשנה[45]: אני נבראתי לשמש את קוני. און דעריבער:

וועט א איד איז ניט מקיים תומ"צ ר"ל, איז כאטש אז אים זעט אויס אז ער איז „פריי" אן א יאך, און אז ס'איז אים אזוי גרינגער ווי ווען ער וואלט יא מקיים געווען תומ"צ — וויבאלד אבער אז דאס (פירן א לעבן ניט ע"פ תורה ח"ו) איז היפך ווי עס פאדערט זיין אמת'ער מהות וטבע, איז עס אן ענין פון „עבודת פרך"

[ע"ד מאמר חז"ל[46] אז עבודת פרך[47] מיינט „(מלאכת אנשים לנשים ו)מלאכת נשים לאנשים" — כאטש די מלאכה איז לכאורה א גרינגערע, איז עס ביי אנשים אן „עבודת פרך", דערפאר וואס ס'איז ניט לויט זייער רגילות וטבע];

דוקא ווען עס איז דא דער „תעבדון", איז ער אן אמת'ער בן חורין.

ג) דורך מתן תורה האט זיך אויפגע־טאן א שינוי שלא בערך אין אידן, ביז אז אויך דער „תעבדון" פון א אידן — וואס איז לכאורה אן עבודה במדידה והגבלה (לויט די הגבלות פון זיין מציאות) — איז בפנימיותו אן עבודה וואס איז (פאר־בונדן מיטן נותן התורה[48], ובמילא) העכער פון מדידה והגבלה.

48) כמשנ"ת בכ"מ ע"פ דרז"ל (הובא לעיל

און דאָס זיינען די דריי נעמען — „חג המצות", „זמן חרותנו" און „חג הפסח": „מצה" ווייזט אויף ביטול, העדר ההגבהה וההתנשאות[49]; „חרותנו" ווייזט ווי דער ביטול ווערט אויפגענומען אין דער מציאות פון א אידן באופן, אז עס הערט זיך אן אין דעם דער אמת'ער ענין פון חירות כנ"ל און ער האָט אין דעם א געשמאק; „פסח" איז פון לשון „דלוג"[50] — דער דילוג שלא בערך וואָס איז געווען (און געמוזט זיין) ביי אידן[51] (מצד דעם „דלוג" שלא בערך וואָס איז געקומען מלמעלה ביי (יצי"מ[52] ו)מ"ת) — די תנועה ארויסגיין פון זייערע הגבלות און צוקומען צו דאָס וואָס איז שלא בערך העכער פון זיי.

ז. איינע פון די הוראות דערפון אין עבודת ה' פון יעדן אידן:

„ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" איז „יראה" און קבלת עול, „עבודת עבד"[53] — אבער די עבודה דארף ניט געטאָן ווערן מיט עצבות ח"ו ושבירה וויבאלד אז ועמך כולם צדיקים

— סיידען ער האָט אויפגעשטעלט א מסך מבדיל ומחיצה כו' וואָס דאמאלס דארף ער פריער צוברעכן זיי, „לשבר הקליפות כו' ע"י שבירת לבו ומרירת נפשו"[54] —

ווייל אין קדושה מצד עצמה איז ניטאָ קיין „שבירה". דאָס וואָס עס דארף זיין די תנועה פון מרירות „ולב נשבר ורוח נמוכה" איז „מצד הגוף ונפש הבהמית"[55], ווען זיי זיינען „שולט ח"ו על האדם"[56], וואָס דאן איז דער „לב נשבר ומרירות הנפש" (פון „גבורות קדושות") מבטל זייער שליטה[56]; אבער „מצד נפש האלקית" איז ניטאָ קיין „שבירה" — נאָר „שמחה"[55].

[דאָס איז אויך דער הסבר אין דעם סיפור: ביים אלטן רבין איז געווען א זילבערנע טאבאק־פושקע אן א דעקל — ווייל דעם (גלאָנציקן) דעקל האָט דער אלטער רבי געגוצט אויף צו מכוון זיין די תפלין שבראש, אז זיי זאלן זיין פונקט אינמיטן.

בשעת מ'האָט וועגן דעם געריידט בפני הצמח־צדק, אויסדריקנדיק זיך אז דער אלטער רבי האָט אפגעבראכן דעם דעקל פון דער פושקע, האָט דער צמח־צדק אויף דעם געזאגט, אז דעם זיידנס ענין איז ניט געווען צו ברעכן; ער האָט ניט געבראכן — נאָר מסתמא איז דער

הערה 7) שבמ"ת נעשה ביטול ה„גזירה" דעליונים לא ירדו לתחתונים כו'.

49) לקו"ת צו ד"ה ששת ימים (הא') ס"ג. ובכ"מ.

50) פרש"י בא יב, יא. שם, יג. כדעת ר' יאשי' במכילתא שם.

51) ראה פרש"י שם (יא): ואתם עשו כל עבודותיו .. דרך דילוג וקפיצה. ראה מכתב כללי לחגה"פ תשל"ו (נדפס — בהגש"פ (קה"ת, תשמ"ו-ז) ע' תרסח). ובארוכה — שיחות ומאמרים דחודש ניסן תשל"ו.

52) ראה לקמן ע' 148 ושנ"ב.

וגם מטעם זה הוצרך להיות ענין ה„דלוג" אצל בנ"י עוד בהיותם במצרים (כנ"ל בהערה הקודמת), כי

— נוסף לזה, שמכיון שיצי"מ היא הכנה למ"ת, לכן תיכף ביצי"מ צ"ל ההכנה (לא רק ד„מצה" ו„חירות", כ"א) גם להדילוג דמ"ת [בסגנון אחר: תיכף בתחילת החינוך על המחונך להתחיל להכין את עצמו לשלימות חינוכו, שהוא „דילוג" בערך מצבו בהווה] —

מכיון שביצי"מ גופא הי' ה„דילוג" מלמעלה, הוצרך להיות דוגמתו אצל בנ"י „זכר לשמו שקרוי פסח" (לשון רש"י הנ"ל).

53) תניא רפמ"א.

54) תניא פי"ז.

55) תניא ספל"ד.

56) תניא פל"א (לט, ב).

דעקל געווען מחובר צו דער פושקע מיט א חוט, און דער זיידע האָט אַרויס־געצומען דעם חוט המחבר.

ולכאורה: אפילו ווען דער אַלטער רבי וואָלט אָפּגעבראָכן דעם דעקל, איז עס דאָך געווען לשם קיום מצוה [57], ניט אַן ענין פון „שבירה" (פּאָר זיך)?

נאָר דער ענין אין דעם: אין קדושה מצד עצמה איז איבערהויפּט ניטאָ קיין ענין פון „שבירה". און דערפּאָר איז ביים צמח־צדק געווען ברור אַז דער אַלטער רבי האָט זיכער ניט אָפּגעבראָכן דעם דעקל].

און דעריבער, דאָרף דער ביטול וקבלת עול וואָס מאַנט זיך אַלס „ראשית העבודה" — אין דער עבודה פון נפש האלקית גופא — זיין מיט אַ געשמאַק און חיות, וויסנדיק אַז דאָס איז דער אמת'ער „חירות" און מציאות [58] פון אַ אידן.

(משיחת אחרון של פסח תשל"ז)

57) ולהעיר משו"ע אדה"ז הל' שמירת גוף ונפש ובל תשחית סעיף טו.

58) להעיר שמציאותו של עבד הוא מציאות האדון שלכן מה שקנה עבד קנה רבו מלכתחילה (רשב"א קידושין כג, ב).